

Verslag van werkzaamheden

van E.J. Fischer,

bijzonder hoogleraar Bedrijfsgeschiedenis (inclusief de sociale aspecten) aan de Universiteit van Amsterdam in de faculteit Geesteswetenschappen en de faculteit Maatschappij & Gedragwetenschappen over het academische jaar 2007-2008

1. Inleiding

In de genoemde faculteiten is in 1994 door de Vereeniging¹ het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief (NEHA) een bijzondere leerstoel "Bedrijfsgechiedenis, inclusief de sociale aspecten" gevestigd. Sedert 1994 bekleed ik deze leerstoel en jaarlijks breng ik verslag uit over mijn werkzaamheden. Er is afgesproken dat ik dit "in ruime zin" doe, dat wil zeggen dat ik alle onderwijs- en onderzoekswerkzaamheden, lezingen, interviews, publicaties enz., ook die welke niet strikt kunnen worden toegeschreven aan mijn werkzaamheden als bijzonder hoogleraar, in dit verslag een plaats geef. Voor de goede orde zij opgemerkt dat de aanstelling als bijzonder hoogleraar is geschied op basis van één dag per week (circa 42 dagen per jaar).

In de paragrafen 2, 3 en 4 is een samenvatting gegeven van de werkzaamheden die ik in het verslagjaar 2007-2008 heb verricht op het gebied van onderwijs, onderzoek, publicaties, interviews, lezingen, wetenschappelijke advisering en bestuur. Enkele van die werkzaamheden worden hieronder iets uitgebreider toegelicht:

KNAW-onderzoek Door het Dagelijks Bestuur en de Directie van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) ben ik gevraagd om een (uitgebreid) onderzoek te doen naar de manier waarop taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden binnen KNAW verdeeld zijn over alle belangrijke onderdelen van de Akademie: Algemeen Bestuur, Afdelingen, Secties, Dagelijks Bestuur, Bureau en de 19 Akademie-Instituten. Dit onderzoek heb ik samen met Mr. Hiemstra (ex Boer&Croon) verricht en heeft geresulteerd in een ruim 30 pp tellend 'governance rapport'. Dit rapport vormt de basis voor de veranderingen binnen de KNAW, die thans en in de nabije toekomst hun beslag zullen krijgen.

Leven Lang Leren Zoals bekend hebben Europese regeringsleiders enkele jaren geleden, in het licht van de noodzaak te komen tot een 'concurrerend Europa', de Lissabon Agenda vastgesteld waarbij ambitieuze doelstellingen werden geformuleerd ten aanzien van het gemiddelde opleidingsniveau van Europese werknemers. In verband hiermee ben ik nauw betrokken bij het nadenken over de invulling van deze ambities en over de rol die het niet-bekostigd (particulier) onderwijs hierbij zou kunnen spelen. Het niet-bekostigd onderwerp is een groeiende sector, waar jaarlijks €3,5 miljard in omgaat. Wil de politiek de Lissabon ambities realiseren, dan zal inzet van het particulier onderwijs daarbij noodzakelijk zijn. Daarbij is het goed in het oog te houden dat eventueel beleid van de overheid zich in hoofdzaak zal moeten richten op vraagarticulatie en vraagstimulering, in plaats van de tot op heden gebruikelijke aanbodstimulering.

Archief- en documentatieopleidingen In mijn vorige jaarverslag heb ik aangegeven, dat ik het onderbrengen van de Stichting GO-Opleidingen in een groter verband wenselijk acht. Zoals bekend is deze stichting circa 60 jaar geleden opgericht door het Nederlandse bibliotheek- en archiefwezen. Door de enorme veranderingen die teweeg gebracht zijn door de invoering van internet, is een andere marktorientatie noodzakelijk en is schaalvergroting en risicospreiding een voorwaarde om te overleven. In verband hiermee zijn er gesprekken met verschillende mogelijke partners geweest, hetgeen er uiteindelijk in geresulteerd heeft dat GO-Opleidingen verkocht is aan Koene, Baak & Partners. Hiermee is continuïteit in de opleidingen voor het bibliotheek-, documentatie en archiefwezen gewaarborgd.

¹ Inmiddels is het NEHA geen vereniging meer, maar een stichting.

2. Onderwijs

Zoals gebruikelijk heb ik het college "Inleiding in de bedrijfsgeschiedenis" verzorgd. Onderwerpen die daarbij aan de orde kwamen waren onder meer: Wat verstaan we onder bedrijfsgeschiedenis? Het belang van kennis van (bedrijfs)economie voor de beoefening van bedrijfsgeschiedenis. Kernbegrippen: opbrengsten, kosten, winst, kapitaal, rentabiliteit, liquiditeit, solvabiliteit, afschrijvingsmethodieken, economische ontwikkeling, economische groei, inflatie, deflatie, devaluatie, revaluatie, conjunctuur. "Concurrentie" en ondernemerschap als belangrijk(st)e verklarende factoren in de bedrijfsgeschiedenis. Voorbeelden van langbestaande historische vragen die met behulp van betrekkelijk eenvoudige bedrijfseconomische kennis/theorieën werden opgelost. Bedrijfshistorische bronnen/heuristiek. Bedrijfshistorisch onderzoek in opdracht. De collegereeks werd afgesloten met een excursie naar het Nederlands Economisch Historisch Archief, waar - naast een rondleiding - een tweetal voordrachten werd gegeven (Dr. J. van Gerwen, en M. Huetink). Aan het college nam een zevental studenten deel. Vijf van hen hebben tentamen gedaan (met een positief resultaat). De tentamenstof bestond, naast hetgeen tijdens de colleges behandeld werd, uit bedrijfshistorische literatuur en capita selecta uit het boek van Slot, *Elementarie bedrijfseconomie*.

Zijdelings vallend onder dit hoofdje: begeleiding van de onderzoeken van Dr. J. Barendregt, Dr. D. van der Werf en drs. R. Overman naar de geschiedenis van de RPS, PCGD, NMB, Postbank en hoe deze instellingen/ondernemingen werden samengevoegd tot ING. Naar het zich laat aanzien zal dit onderzoek in 2010 kunnen worden afgerond. Een soortgelijke begeleiding heeft plaatsgevonden bij de tot stand koming van de publicatie van Philip Staal, een in Israël wonende oorlogsveteraan die sedert het begin van deze eeuw een onderzoek is gestart naar de wijze waarop Joodse instanties na WOII het beheer hebben gevoerd over bezit van Joodse wezen. Dit onderzoek is onlangs gepubliceerd (*Roestvrij Staal; speurtocht naar de erfenis van Joodse oorlogsveteranen*).

3. Publicaties, lezingen, voordrachten, forums, promotiecommissies, interviews enz.

E.J. Fischer en W.J. Hiemstra, *Sturen op vertrouwen, governance onderzoek KNAW*, (Amsterdam - KNAW - 2008) 31 pp

E.J. Fischer, *De urgentie van een Particuliere Onderwijs Raad* (Utrecht - Paepon - 2007) 5 pp.

E.J. Fischer, *Stimuleer de onderwijsvraag op een Level Playing Field*, paper tbv VNO/NCW symposium (Talentontwikkeling door Leven Lang Leren, rol en arrangementen voor publiek en privaat) 11 januari 2008

E.J. Fischer, "Ten geleide", in: Philip Staal, *Roestvrij Staal; speurtocht naar de erfenis van Joodse oorlogsveteranen* (Delft 2008)

E.J. Fischer, 'Krokodillentranen?', column in *People at Work, uitgave van ChainWorks*, 7(2008) januari

E.J. Fischer (lezing) 'Inzet van leden en/of bestuursleden bij de lobby (Utrecht-Berenschot-26 september 2007)

E.J. Fischer (lezing) 'Naar een particuliere onderwijsraad', voordracht ALV Paepon 30 oktober 2007

E.J. Fischer (lezing) 'Competenties leidinggevend in de culturele sector, vakinhoudelijk of bestuurlijk?', op verzoek van de Stichting Erfgoed Nederland en de Reinwardt Academie, 14 november 2007

E.J. Fischer (inleiding)'Sociale innovatie, een nieuw woord voor een oud begrip', op verzoek van Nederlands Centrum voor Sociale Innovatie, Rotterdam 9 april 2008

Interview (museum)'Directeuren moeten zich niet als kikkers gedragen', gepubliceerd in *Museumvisie* 8(2008) 38-41.

Interview op verzoek van onderzoek over 'Ontwerp en verandering van Organisaties' 12 juni 2008

Interview door L. Noordegraaf, gepubliceerd in *Waarover spraken zij? Economische geschiedbeoefening in Nederland omstreeks het jaar 2000* Samengesteld en ingeleid door Leo Noordegraaf (Uitgeverij Aksant Amsterdam, 2006) 345 p., 79-89.

Promotiecommissie (dubbelpromotie) van mevrouw C.A. Langedijk en de heer H.F. Boon, Vingerhoedmakers en hun bedrijven in de tijd van de Republiek (11 juni 2008).

4. Bestuurlijke c.q. adviserende werkzaamheden 2007/2008

- Bestuur (voorzitter) Stichting Histosearch
- Bestuur (voorzitter) Stichting SNS Reaal Fonds
- Bestuur (voorzitter) Stichting Nederlands Centrum voor Social Innovatie
- Bestuur (voorzitter) Gemeenschappelijke Opleidingen, Stichting GO
- Bestuur (voorzitter) Nederlandse Museum Vereniging
- Bestuur (voorzitter) Stichting Museum Jaarkaart
- Bestuur Stichting Economisch Onderzoek (SEO)
- Bestuur (secretaris) Stichting Joods Digitaal Monument
- Bestuur (penningmeester) Stichting Modern Glas (Den Haag)
- Bestuur Multatuli Genootschap (Amsterdam)
- Bestuur (penningmeester) Stichting Verzekeringswetenschap (Den Haag)
- Bestuur (penningmeester) Academie voor Verenigings Management (AVVM)
- Bestuur Stichting Amsterdamse Assurantiebeurs

- Raad van Commissarissen (vice voorzitter) Delta Lloyd Groep
- Raad van Commissarissen Vereniging Nederlandsche Historisch Scheepvaartmuseum
- Raad van Toezicht van de Stichting Alzheimer Research Nederland-Fonds

- Raad van Advies College Bescherming Persoonsgegevens
- Raad van Advies Robidus (sociale verzekeringen)
- Raad van Advies (voorzitter) Chainworks (opleiding en reïntegratie)

- Raad van Advies IG&H (consultancy)
- Wetenschappelijk adviseur Commissie Winstverdeling Reaal (goede doelenstichting)
- Voorzitter Adviescommissie Nederlands Rode Kruis (inzake plaatsing van het archief en de documentatie van de Afdeling Oorlogsnazorg van het NRK)
- Voorzitter van de visitatiecommissie Exameninstituten Wet Financiële Dienstverlening (College van Deskundigen Financiële Dienstverlening)

- Lid Comité van Aanbeveling 'Operatie Zonnestraal' (initiatief van de Stichting Kunst en Cultuur Noord-Holland)
- Lid Comité van Aanbeveling Leerstoel Modern Jodendom, R.U. Leiden
- Lid Vertrouwenscommissie Opvangregeling Levensverzekeraars van De Nederlandsche Bank

- 0 - 0 - 0 - 0 -